

ZA I PRZECIW RYCZAŁTOWEMU OPODATKOWANIU DOCHODÓW OSÓB FIZYCZNYCH Z POZAROLNICZEJ DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ

Wprowadzenie

W związku z toczącą się dyskusją nt. reformowania systemu podatkowego warto spojrzeć na stosowane uproszczone (zryczałtowane) formy rozliczania niektórych podatków. Ekonomiści i przedsiębiorcy oceniający system podatkowy w Polsce, podkreślają, iż poszczególne, szczegółowe regulacje podatkowe są skomplikowane i niejednoznaczne, wymagające tym samym uciążliwej obsługi ze strony przedsiębiorców. Problem ten dotyczy przede wszystkim przedsiębiorstw małych (często o charakterze rodzinnym), które ze względu na niewystarczające umiejętności w zakresie obowiązujących przepisów podatkowych mają poważne wątpliwości co do prawidłowości rozliczeń podatkowych.

W literaturze i praktyce gospodarczej prezentowany jest pogląd, iż konieczne jest stosowanie pewnych narzędzi sprzyjających rozwojowi małych i średnich przedsiębiorstw. Do elementów, które w sposób permanentny wpływają na sytuację przedsiębiorstw należą czynniki podatkowe. Nabierają one szczególnego znaczenia w kontekście rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw, ponieważ rozwój lokalny i regionalny w dużej mierze zależy od lokalnej przedsiębiorczości. Dodajmy, iż właśnie ograniczenia podatkowe wymieniane są bardzo często wśród przeszkód w stymulowaniu rozwoju sektora MSP. W tym miejscu nie można pominąć faktu, iż odmienne potraktowanie niektórych grup podatników, w przypadku których stosowane są uproszczone rozwiązania podatkowe, oznacza zachwianie zasady równego traktowania podatników. Jednakże trzeba podkreślić, że zarówno w teorii opodatkowania, jak również w rzeczywistości gospodarczej pojęcie sprawiedliwości podatkowej nie jest takie proste i oczywiste, wręcz przeciwnie, budzi szereg kontrowersji interpretacyjnych¹.

---

¹ Zob. *Teoretyczne podstawy reformy podatków w Polsce*, praca zbiorowa pod red. J. Ostaszewskiego, Z. Fedorowicza, T. Kierczyńskiego, Difin, Warszawa 2004, s. 79–87.

Rozważania rozpoczniemy od kwestii definicyjnych, czyli zakresu ryczałtowego opodatkowania. Rozpatrując tę instytucję prawa podatkowego, należy wskazać na następujące jej cechy²:

- określono odrębne (uproszczone) zasady w stosunku do zasad ogólnych danego podatku
- fakultatywny charakter, co oznacza, że wybór tej formy opodatkowania jest dobrowolny, podatnik może więc zrezygnować z ryczałtu
- naruszają, o czym już wspomniano, zasadę równości
- zmniejszają, dzięki prostym rozwiązaniom, ryzyko podatkowe.

W opracowaniu zarysowano jedynie najważniejsze kwestie dostrzegane przez przedsiębiorców wybierających ryczałtowane formy opodatkowania dochodów pochodzących z działalności gospodarczej. Ryczałtowane formy opodatkowania takich właśnie dochodów osób fizycznych reguluje ustawa o ryczałtowym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne³. Wyróżniono w niej dwie formy ryczałtów: ryczałt od przychodów ewidencjonowanych oraz kartę podatkową. W obu przypadkach ustawodawca zrezygnował z indywidualizacji podstawy opodatkowania na rzecz określenia wysokości podatku na podstawie pewnych uproszczonych sposobów kwantyfikacji przedmiotu opodatkowania (ryczałt od przychodów ewidencjonowanych) lub zewnętrznych znamion opodatkowania (karta podatkowa).

Zakres tego opracowania wyznaczony jest przez podstawowy cel, który polega na zaprezentowaniu argumentów przemawiających za lub przeciw ryczałtowemu opodatkowaniu dochodów osób fizycznych z pozarolniczej działalności gospodarczej. Realizacji podstawowego celu badawczego posłuży szereg celów cząstkowych, do których należą odpowiedzi na kilka istotnych pytań:

- po pierwsze, czy ryczałty rzeczywiście stanowią wysoko cenioną przez przedsiębiorców formę opodatkowania?
- po drugie, czy określone w ryczałtach odrębne zasady opodatkowania w stosunku do zasad ogólnych w podatku dochodowym od osób fizycznych stanowią w każdym przypadku uproszczenie?
- po trzecie, czy ryczałty, dzięki przyjętym rozwiązaniom, pozwalają ograniczyć ryzyko podatkowe przedsiębiorcy (zawężone w artykule do bezpieczeństwa podatkowego, czyli nieponoszenia dodatkowych kosztów wynikających z nieprawidłowego określenia kwoty podatku, weryfikacji decyzji podatkowej, czy też zapłaty zaległości podatkowej)?

Zalety i wady konstrukcji ryczałtu od przychodów ewidencjonowanych

Ryczałt, jak już stwierdzono, z samej definicji powinien stanowić uproszczoną formę opodatkowania. Powinno to oznaczać przede wszystkim uproszczenie i ograniczenie

² *Wstęp do nauki polskiego prawa podatkowego*, praca zbiorowa pod red. W. Modzelewskiego, Instytut Studiów Podatkowych Modzelewski i Wspólnicy, Warszawa 2003, s. 120–121.

³ Ustawa z 20 listopada 1998 r., DzU nr 144, poz. 930, ze zm.

do minimum obowiązków w zakresie ewidencji podatkowej, jak też nieskomplikowany sposób rozliczania się z fiskusem z podatku dochodowego. Nie negując tych cech, trzeba jednak stwierdzić, że w porównaniu z zasadami ogólnymi mamy do czynienia z pewnym tylko ograniczeniem czynności związanych z prowadzeniem ewidencji oraz naliczaniem i opłacaniem podatku. Zasadnicza różnica dotyczy nieco odmiennego sposobu ustalenia podstawy opodatkowania (w podatku ryczałtowym nie uwzględnia się kosztów uzyskania przychodu) oraz wymiaru podatku dochodowego (w przypadku zasad ogólnych wykorzystuje się progresywną skalę podatkową, w podatku ryczałtowym przez zastosowanie procentowej stawki, zróżnicowanej w zależności od rodzaju działalności). Wszystkie inne elementy konstrukcyjne podatków uregulowane zostały w sposób podobny, np. ulgi pośrednie, czyli odliczenia od podstawy opodatkowania (podatnik opodatkowany w formie ryczałtu może odliczyć wydatki określone we wskazanych regulacjach ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych). Nawiązując do podstawowej cechy podatków ryczałtowych, czyli ich prostych rozwiązań, należy zauważyć, iż nie we wszystkich wypadkach takie stwierdzenia są uzasadnione. Przykładowo, podatnik uzyskujący przychody opodatkowane różnymi stawkami dokonuje odliczeń od poszczególnych przychodów, uwzględniając tzw. proporcje, czyli udział przychodów z różnych rodzajów działalności w ogólnej kwocie przychodów.

W opinii podatników najwięcej kontrowersji budzą regulacje dotyczące kosztów uzyskania przychodów (wątpliwości, czy wydatki poniesione przez podatników mogą być uznane, czy też nie, jako koszt podatkowy). W przypadku podatku ryczałtowego zasygnalizowany przedmiot sporu między podatnikami a organami skarbowymi nie istnieje, gdyż obowiązek podatkowy powstaje niezależnie od tego jakim kosztem osiągnięte zostały przychody. Rysuje się jednak kilka wątpliwości powstających zwłaszcza na płaszczyźnie teorii strategii podatkowych. Czy przyjęte w podatku ryczałtowym rozwiązanie polegające na nieuwzględnianiu kosztów uzyskania przychodów, postrzegane jako przejaw preferencyjnego opodatkowania, oznacza również minimalizację obciążenia podatkowego?

Przedsiębiorca, podejmując decyzję o wyborze opodatkowania dochodu, ma świadomość większych bądź mniejszych możliwości stosowania strategii, umożliwiających osiągnięcie optymalnej wysokości podatków. Odnosząc się do zasad ogólnych, trzeba zauważyć, że prawo podatkowe daje dużo większe możliwości optymalizacyjne, poprzez np. strategię: kosztową, dochodową, uproszczonej metody wpłaty zaliczki na podatek dochodowy, wykorzystanie zapisów umów międzynarodowych o unikaniu podwójnego opodatkowania, strategię podatkowej grupy kapitałowej⁴. Specyficzne zasady opodatkowania przewidziane w podatku ryczałtowym oznaczają zatem bardzo ograniczony zakres możliwości kształtowania podstawy opodatkowania (zawężony do strony przychodowej). Dlatego też dla podatników, którzy ponoszą znaczne koszty związane z działalnością gospodarczą, nie będzie to korzystny sposób opodatkowania. Ponadto przedsiębiorcy opodatkowani ryczałtem korzystający z kredytów bankowych finansujących działalność

---

⁴ Zob. J. Ickiewicz, *Niektóre strategie podatkowe i paropodatkowe jako specyficzne źródło i formy finansowania małych przedsiębiorstw*, w: *Harmonizacja rynków finansowych i finansów przedsiębiorstw w skali narodowej i europejskiej*, red. naukowa A. Bogus, M. Wypych, Difin, Warszawa 2007.

gospodarczą nie odnoszą korzyści podatkowych z tytułu kosztu kapitału obcego zaangażowanego w przedsiębiorstwie. W przypadku opodatkowania według zasad ogólnych przedsiębiorstwa przynoszące zysk mają możliwość zmniejszenia wydatków na podatki. Odsetki od długu i pozostałe koszty jego pozyskania stanowią koszt uzyskania przychodu i pomniejszają podstawę wymiaru podatku dochodowego. Można zatem określić to jako możliwość uzyskania korzyści, stanowiącej element tarczy podatkowej. Analizując korzyści związane z prezentowanymi formami opodatkowania, nie można zapomnieć, iż cechą przedsiębiorstw małych (funkcjonujących często jako rodzinne) jest brak wyraźnej granicy między działalnością gospodarczą a gospodarstwem domowym. Przenikanie się tych sfer sprawia, iż w przypadku podatku dochodowego występuje zjawisko przerzucania kosztów gospodarstwa domowego do tych związanych z prowadzoną działalnością. Opodatkowanie dochodu w formie zryczałtowanej sprawia, iż takie minimalizowanie obciążeń podatkowych jest niemożliwe.

Wśród podstawowych zalet ryczałtu wymienia się również stosunkowo niewielkie stawki podatkowe. W konstrukcji zryczałtowanego podatku od przychodów ewidencjonowanych, w przeciwieństwie do zasad ogólnych, wyróżnić można kilka stawek proporcjonalnych, zróżnicowanych w zależności od rodzaju działalności gospodarczej, z której są generowane przychody. Stawki podatku zmieniały się w okresie funkcjonowania tej formy opodatkowania. W 1994 r. podatek wynosił od 2,5% przychodów, poprzez 5% do 7,5% przychodów. W 1995 r. stawki podwyższono odpowiednio do 3%, 5,5% oraz 8,5%. W latach 1996 – 1998 obowiązywały najwyższe stawki i wynosiły odpowiednio: 3,3%, 6% oraz 9,5%. Kolejnej zmiany, tym razem ich obniżenia, dokonano w następnym roku, co sprawiło, że w okresie od 1999 r. do chwili obecnej stawki kształtują się na poziomie 3%, 5,5% oraz 8,5%. Również trzeba pamiętać, że od 2003 r. wprowadzono dodatkowe stawki podatku w wysokości 10%, 17% oraz 20%. Analizując strukturę przychodów opodatkowanych według określonych stawek adekwatnych do źródeł uzyskiwanych przychodów w latach 2003–2006, można zauważyć, że zdecydowanie najwięcej przychodów pochodzi z działalności opodatkowanej trzema podstawowymi stawkami, czyli 3, 5,5 i 8,5% (zob. tab. 1).

Tabela 1. Struktura przychodów podatników uzyskujących przychody z pozarolniczej działalności gospodarczej w latach 2003–2006 (w %)

Źródło przychodów według odpowiedniej stawki	2003 r.	2004 r.	2005 r.	2006 r.
3%	34,81	33,79	31,12	29,13
5,5%	42,33	43,69	45,91	47,02
8,5%	21,62	22,04	22,49	23,39
10%	0,02	0,03	0,03	0,05
17%	1,17	0,38	0,35	0,31
20%	0,04	0,06	0,08	0,09
Określonych przez organ podatkowy	0,01	0,01	0,02	0,01
Razem	100	100	100	100

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Ministerstwa Finansów.

Z działalności opodatkowanej stawką 5,5%, czyli wytwórczej, robót budowlanych lub w zakresie przewozów ładunków taborem samochodowym o ładowności powyżej 2 ton średnio około 45% ogółu przychodów podlegających opodatkowaniu ryczałtem od przychodów ewidencjonowanych. Z działalności opodatkowanej stawką 3%, czyli usługowej w zakresie handlu oraz gastronomicznej (z wyjątkiem przychodów ze sprzedaży napojów o zawartości alkoholu powyżej 1,5%) średnio ponad 32%. Z kolei z działalności opodatkowanej stawką 8,5%, czyli działalności usługowej oraz gastronomicznej w zakresie sprzedaży napojów o zawartości alkoholu powyżej 1,5% średnio ponad 22%.

W całym okresie funkcjonowania podatku te właśnie stawki kształtowały poziom przeciętnego obciążenia nominalnego oraz efektywnego przychodu z pozarolniczej działalności gospodarczej (tab. 2).

Tabela 2. Obciążenia przychodu ryczałtem w latach 1994–2006 (w %)

Wyszczególnienie	94	95	96	97	98	99	00	01	02	03	04	05	06
Stawka nominalna	3,9	4,5	5,2	5,4	5,5	5,1	5,2	5,3	5,3	5,4	5,4	5,4	5,5
Stawka efektywna	3,6	4,1	4,7	4,8	4,9	3,6	3,5	3,4	3,5	3,6	3,6	3,7	4,0

Źródło: Jak do tabeli 1.

Można zauważyć, że zmiany w zakresie stawki nominalnej były dla podatników mniej korzystne niż w przypadku stawki efektywnej. Stawka nominalna z 2006 r. 5,5% była wyższa od stawki z 1994 r. o 1,6 punkta (w ciągu 12 lat nastąpił wzrost poziomu obciążenia aż o 41%). W przypadku stawki efektywnej należy odnotować większe zróżnicowanie trendu, co wynikało z większych bądź mniejszych wielkości kwot odliczanych od przychodu (głównie składki na ubezpieczenia społeczne) oraz składek na ubezpieczenia zdrowotne od ryczałtu.

Wysokość stawek rozpatrywanego ryczałtu, w relacji do stawek podatku dochodowego, regulowanego według zasad ogólnych, wydaje się rzeczywiście korzystnie niska. Podkreślimy jednak, że takie porównanie jest działaniem uproszczonym i ekonomicznie wątpliwym. Istotne znaczenie ma m.in. stosunek wysokości kosztów do uzyskiwanych przychodów. Wysokość płaconego podatku uzależniona będzie zatem od charakteru prowadzonej działalności gospodarczej, tzn. czy przedsiębiorstwo cechuje niska, czy wysoka kosztochłonność. Kończąc rozważania na temat roli stawek podatkowych, należy zauważyć, że stawki podatkowe ryczałtu od przychodów ewidencjonowanych powinny być niższe od obecnie obowiązujących. Jest to istotne ze względu na zapewnienie ewentualnej porównywalności z zasadami ogólnymi⁵.

Przytoczone argumenty skłaniają do wniosku, że regulacje ryczałtu ewidencjonowanego niekoniecznie mogły być oceniane przez potencjalnych podatników jako preferencyjna forma opodatkowania. Jeśli podatnicy rzeczywiście w ten sposób postrzegali takie opodatkowanie dochodu, to konsekwencją powinna być malejąca ich liczba (tab. 3).

⁵ W literaturze przedmiotu można znaleźć różne symulacje mające na celu ustalenie takiej stawki ryczałtu ewidencjonowanego, aby możliwe było zapewnienie konkurencyjności w stosunku do zasad ogólnych podatku dochodowego. Zob. A. Żabiński, *Wpływ stawki podatkowej na wykorzystanie ryczałtu od przychodów ewidencjonowanych*, w: *Harmonizacja finansów publicznych w skali narodowej i europejskiej*, red. naukowa K. Piotrowska-Marczak, K. Kietlińska, Difin, Warszawa 2007.

Tabela 3. Liczba podatników ryczałtu osiągniętych przychody z pozarolniczej działalności gospodarczej w latach 1994–2006

Lata	Liczba podatników
1994	1 226 312
1995	913 857
1996	843 759
1997	853 668
1998	867 129
1999	792 514
2000	732 666
2001	676 923
2002	647 507
2003	616 948
2004	576 095
2005	552 485
2006	548 129

Źródło: Jak do tabeli 1.

Jak wynika z danych zaprezentowanych w tabeli 3, następował wyraźny, systematyczny spadek liczby podmiotów prowadzących działalność gospodarczą, opłacających podatek dochodowy w formie ryczałtu od przychodów ewidencjonowanych. Odnieśmy się przede wszystkim do okresu 2003–2006, ponieważ w 2002 r. przeprowadzono istotne zmiany, które miały na celu rozszerzenie zakresu ryczałtowej formy opodatkowania. W 2006 r. liczba podatników w porównaniu z rokiem 2003 zmniejszyła się aż o 68 819 podatników. Zmiany ustawowe (podwyższenie limitu obrotów do równowartości 250 000 euro⁶) nie wpłynęły więc na zwiększenie, jak tego oczekiwał ustawodawca, liczby podatników opłacających tę preferencyjną formę podatku dochodowego od osób fizycznych.

Powyższy wywód dowodzi, że funkcjonujący cały czas, wyższy bądź niższy ustawowy limit przychodów uprawniający do korzystania z ryczałtu od przychodów ewidencjonowanych nie był głównym czynnikiem odpowiedzialnym za spadek popularności tej formy opodatkowania.

Charakteryzując ryczałt od przychodów ewidencjonowanych, należy uwzględnić również możliwość pewnych oszczędności, wynikających z takich ułatwień w tym podatku jak: uproszczony sposób ewidencji (mniejsza ilość dokumentacji podatkowej w odniesieniu do zasad ogólnych), uproszczona procedura obsługi podatku (brak obowiązku składania comiesięcznych deklaracji podatkowych, możliwość kwartalnych rozliczeń podatku). Wypada jednak zauważyć, że od 2007 r. przy zastosowaniu zasad ogólnych, przedsiębiorcy zostali zwolnieni z obowiązku składania comiesięcz-

⁶ Do końca 2002 r. górna granica przychodów, corocznie waloryzowana, podawana była w zł. Limit ten wynosił 499 460 zł.

nych deklaracji na zaliczki na podatek dochodowy, a ponadto tzw. mali podatnicy oraz rozpoczynający działalność gospodarczą mogą wpłacać zaliczki nie co miesiąc, ale kwartalnie.

Na zakończenie rozważań na temat ryczałtu od przychodów ewidencjonowanych trzeba wspomnieć o istotnej zmianie, w wyniku której pojawiają się wątpliwości, czy aby na pewno mamy do czynienia z konstrukcją prawną prostą, o mniejszym ryzyku podatkowym. Otóż od 2008 r. zacznie obowiązywać nowy, niższy limit (150 000 euro) uprawniający do rozliczenia przychodów uzyskiwanych z działalności gospodarczej w formie ryczałtu. Nawiązując do wcześniejszych analiz, przedstawione zmiany – w moim przekonaniu – należy postrzegać jako w miarę neutralne z punktu widzenia ewentualnego drastycznego spadku poziomu wykorzystania ryczałtu od przychodów ewidencjonowanych. Poważniejszą zmianą jest przyjęcie nowej, bardziej rygorystycznej zasady dotyczącej zmiany formy opodatkowania w przypadku przekroczenia limitu, czyli utraty prawa do ryczałtu. Otóż przedsiębiorcy tracą prawo do opodatkowania ryczałtowego od miesiąca następującego po miesiącu, w którym uzyskali przychody z działalności gospodarczej w wysokości przekraczającej kwotę 150 000 euro. Przypomnijmy, iż do 2007 r. przekroczenie limitu w trakcie roku oznaczało możliwość rozliczania się ryczałtem jeszcze do końca roku.

Można wyróżnić następujące konsekwencje przyjętych zmian:

- konieczność prowadzenia odpowiedniej ewidencji podatkowej, najczęściej podatkowej księgi przychodów i rozchodów od następnego miesiąca, w którym przekroczono ustawowy limit
- konieczność opłacania podatku dochodowego na zasadach ogólnych, również od następnego miesiąca po przekroczeniu tego limitu (teoretycznie możliwe jest opodatkowanie 19-procentowym podatkiem liniowym, ale w praktyce mało prawdopodobne, gdyż w przypadku wyboru podatku liniowego należy poinformować organ podatkowy w terminie do 20 stycznia)
- konieczność złożenia dwóch zeznań rocznych, ponieważ za część roku rozliczano się ryczałtem od przychodów ewidencjonowanych (zeznanie PIT – 28), a za część stosując zasady ogólne (zeznanie PIT – 36)
- brak możliwości wspólnego opodatkowania małżonków, ponieważ przez część roku podatnik rozliczał się w sposób ryczałtowy.

Zalety i wady konstrukcji karty podatkowej

Rozpatrując kwestie związane z opodatkowaniem w formie karty podatkowej, należy mieć na uwadze aspekt wewnętrzny oraz zewnętrzny oceny.

W pierwszej sytuacji ograniczymy się do płaszczyzny materialnej wynikającej z przepisów dotyczących wyłącznie karty podatkowej. W drugiej zaś uwzględnimy wpływ innych regulacji podatkowych.

Ogólnie przyjmuje się, że karta podatkowa stanowi najprostszą i najtańszą formę opodatkowania. Korzystanie z karty podatkowej wiąże się dla przedsiębiorców z dużymi ułatwieniami. Przede wszystkim nie muszą prowadzić żadnej ewidencji operacji gospo-

darczych mającej na celu ustalenie wysokości ich wyniku podatkowego. Jest to bowiem klasyczny przykład ryczałtowego podatku dochodowego, w ramach którego różnicowanie stałych stawek kwotowych następuje nie na podstawie ekonomicznych efektów działalności, lecz jest uzależnione od położenia podmiotu⁷. W ustawie wyznaczniki takiego położenia uzależnione są od charakteru prowadzonej działalności gospodarczej.

Wyróżniamy zatem, np.:

- zakres działalności, liczbę zatrudnionych, liczbę mieszkańców w miejscowości, w której prowadzona jest działalność gospodarcza → w przypadku działalności usługowej oraz wytwórczo-usługowej
- liczbę stanowisk parkingowych → w przypadku usług parkingowych
- rodzaj usługi transportowej, liczbę mieszkańców → w przypadku usług transportowych
- liczbę godzin przeznaczonych na wykonywanie zawodu miesięcznie → w przypadku wykonywania wolnego zawodu.

Podjmując decyzję o wyborze tej formy opodatkowania, przedsiębiorca musi mieć świadomość, że możliwości minimalizowania obciążenia podatkowego są znikome, w postaci skromnego katalogu ulg uznaniowych lub systemowych.

Wydawać by się mogło, że przyjęte regulacje w zakresie karty podatkowej w sposób skuteczny ograniczają ryzyko podatkowe przedsiębiorcy. Czy tak jest w rzeczywistości? Przypomnijmy, że ustalaniem podatku zajmują się odpowiednie urzędy skarbowe, podatnik otrzymuje decyzję w której ustalono wysokość podatku dochodowego w formie karty podatkowej. Wszelkiego rodzaju zmiany, czyli obniżenie lub podwyższenie stawek, wymagają również uzgodnienia z urzędami skarbowymi. Kluczowe wydają się być właśnie rozwiązania dotyczące wysokości ostatecznych obciążeń tym podatkiem. Jak dotąd, nie zostało to właściwie uregulowane. Przykładowo, przyjęty w karcie podatkowej sposób uznaniowej korekty powoduje, że to przedstawiciele organów podatkowych decydują w jakich sytuacjach należy podwyższyć, a w jakich obniżyć stawki kwotowe, ze względu na niewspółmierne do obowiązującej stawki rozmiary działalności prowadzonej przez przedsiębiorcę. Ponadto przedsiębiorca musi na bieżąco monitorować stan zatrudnienia, ma obowiązek prowadzenia ewidencji zatrudnienia. W ustawie przewidziano bowiem także podwyżki systemowe w przypadku zatrudnienia przez przedsiębiorcę większej liczby pracowników, niż wynika to z oznaczenia stawki podatkowej. Procentowy wzrost stawki zależy od tego, jaka była dotychczas stosowana stawka. Konstrukcja tej regulacji sprawia, że w największym stopniu odczuwają to przedsiębiorcy niezatrudniający lub zatrudniający niewielką liczbę pracowników.

Zwrócono już częściowo uwagę na ułatwienia wynikające z konstrukcji tego podatku. Dopełnieniem tego katalogu niech będzie: brak ewidencji przychodów, kosztów uzyskania przychodów, zeznania podatkowego, odprowadzania zaliczek na poczet podatku, obowiązku dokumentowania dowodami księgowymi zakupionych towarów i usług. Wszystko to sprawia, że przedsiębiorca może oczekiwać pewnych oszczędności, wynikających z nierealizowania tych czynności. Nie zwalnia ona jednak od obowiązku wydawania

⁷ F. Grądalski, *System podatkowy w świetle teorii optymalnego opodatkowania*, Oficyna Wydawnicza SGH, Warszawa 2006, s. 112.

na żądanie klientów rachunków i faktur potwierdzających zawarcie transakcji sprzedaży, świadczenia usługi, a także przechowywania ich przez okres pięciu lat podatkowych. Wreszcie obowiązkiem podatnika objętego kartą podatkową jest, w przypadku obniżenia podatku o kwotę opłaconej składki na ubezpieczenia zdrowotne, złożenie w terminie do 31 stycznia następnego roku podatkowego rocznej deklaracji o wysokości tej składki zapłaconej i odliczonej od karty podatkowej w poszczególnych miesiącach.

Do czynników zewnętrznych, z punktu widzenia ich wpływu na pełną ocenę pozycji przedsiębiorców opodatkowanych w formie karty podatkowej, należy zaliczyć inne obciążenia podatkowe oddziałujące na ich gospodarkę finansową. Przykładem jest podatek od towarów i usług, którego znaczenie dla „kartowiczów” jeszcze do końca 2000 r. było relatywnie małe, gdyż korzystali oni ze zwolnienia podmiotowego w ramach tego podatku.

W kolejnych latach zaczęto stopniowo obejmować tę kategorię przedsiębiorców regulacjami podatku VAT. Począwszy od 2002 r., wszyscy podatnicy karty podatkowej podlegają regułom podatku VAT. Chcąc zatem uzyskać zwolnienie podmiotowe z tego podatku, muszą, zgodnie z zasadami ogólnymi, generować obroty na poziomie nieprzekraczającym równowartości 10 000 euro. Tym samym podatnicy karty podatkowej dla celów innych zobowiązań podatkowych zmuszeni są do zainstalowania kas fiskalnych i prowadzenia ewidencji obrotów.

W ostatnich latach obserwuje się, podobnie jak w przypadku ryczałtu od przychodów ewidencjonowanych, spadające zainteresowanie przedsiębiorców kartą podatkową. W latach 2002–2005 były to kolejno następujące wielkości: 170 tys., 160 tys., 154 tys. oraz 145 tys.⁸

Podsumowanie

Przedstawione w opracowaniu uwagi nie mają charakteru kompleksowej prezentacji optymalnego systemu podatkowego małych i średnich przedsiębiorstw. Mogą stanowić jedynie punkt wyjścia do prac nad modelem opodatkowania działalności gospodarczej sektora MSP. W referacie nie rozważano zatem, czy podatki te mają być w miarę możliwości neutralne dla mechanizmu rynkowego, czy też mają być narzędziami stymulującymi rozwój gospodarczy sektora małych i średnich przedsiębiorstw. W tekście celowo abstrahuję również od istoty ryzyka makroekonomicznego, czyli wpływu zmian poszczególnych konstrukcji podatków na ewentualną wysokość utraconych dochodów budżetowych (fluktuacje w dochodach budżetowych, zaległości we wpływach podatkowych).

Konkludując zatem podjęte rozważania, wyrażam pogląd, iż konieczne są zmiany w regulacjach dotyczących ryczałtów podatkowych. Przede wszystkim podkreślmy, iż nie wszystkie zaprezentowane formy mają cechy ryczałtów podatkowych. Dotyczy to w szczególności ryczałtu od przychodów ewidencjonowanych, w przypadku którego nadużyciem byłoby twierdzenie, że cechuje go uproszczenie zasad opodatkowania

---

⁸ Informacja z materiałów Komisji Rozwoju Przedsiębiorczości, Biuletyn nr 381/V, www.orka.sejm.gov.pl

w stosunku do zasad ogólnych. Jeżeli tak jest, to tylko w pewnych, wskazanych w tekście aspektach.

W przypadku drugiej omówionej formy ocena nie może być już tak jednoznaczna. Owszem, jest to podatek, mający rzeczywiście ryczałtowy charakter. Konieczne są jednak: z jednej strony – badania nad kryteriami różnicowania obciążeń, z drugiej zaś analizy, uwzględniające realia gospodarcze, poziomów stawek kwotowych.

Wskazując na przyczyny zmniejszającej się liczby podatników obu form opodatkowania, należy wskazać przede wszystkim aspekt fiskalny. Uogólniając, oba podatki są za drogie dla podatników w porównaniu z zasadami ogólnymi.

Jakie są zatem propozycje w zakresie prezentowanych form? Czy, przyjmując, że hipotetycznie są to najpowszechniejsze wśród małych podatników oraz najprostsze i najmniej biurokratyczne formy, powinny być w dalszym ciągu utrzymane i ewentualnie uatrakcyjnione (jeśli tak, to w jaki sposób, np. przez obniżenie stawek podatkowych)? Czy też należałoby z nich zrezygnować? Przypomnijmy, iż taką ewentualność brano już pod uwagę. Ministerstwo Finansów rozważało likwidację obu form opodatkowania, w zamian proponując ryczałt kwotowy, tzw. kartę VAT.

Moim zdaniem koncepcja likwidacji podatku ryczałt od przychodów ewidencjonowanych jest słuszna. Pozostawienie go sprawi, że będziemy mieć do czynienia z kolejnym niekoniecznie udanym, funkcjonującym w polskim systemie podatkowym, podatkiem. Z kolei karta podatkowa, uwzględniając zgłoszone w referacie sugestie, mogłaby odegrać ważną rolę w systemie podatkowym małych i średnich przedsiębiorstw.

Bibliografia

- Grądalski F., *System podatkowy w świetle teorii optymalnego opodatkowania*, Oficyna Wydawnicza SGH, Warszawa 2006.
- Ickiewicz J., *Niektóre strategie podatkowe i paropodatkowe jako specyficzne źródło i formy finansowania małych przedsiębiorstw*, w: *Harmonizacja rynków finansowych i finansów przedsiębiorstw w skali narodowej i europejskiej*, red. naukowa A. Bogus, M. Wypych, Difin, Warszawa 2007.
- Teoretyczne podstawy reformy podatków w Polsce*, praca zbiorowa pod red. J. Ostaszewskiego, Z. Fedorowicza, T. Kierczyńskiego, Difin, Warszawa 2004.
- Ustawa z 20 listopada 1998 r. o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne, DzU nr 144, poz. 930, ze zmianami.
- Wstęp do nauki polskiego prawa podatkowego*, praca zbiorowa pod red. W. Modzelewskiego, Instytut Studiów Podatkowych Modzelewski i Wspólnicy, Warszawa 2003.
- Zabiński A., *Wpływ stawki podatkowej na wykorzystanie ryczałtu od przychodów ewidencjonowanych*, w: *Harmonizacja finansów publicznych w skali narodowej i europejskiej*, red. naukowa K. Piotrowska-Marczak, K. Kietlińska, Difin, Warszawa 2007.
- www.orka.sejm.gov.pl, Informacja z materiałów Komisji Rozwoju Przedsiębiorczości, Biuletyn nr 381/V
- www.mf.gov.pl, Informacje dotyczące ryczałtu od przychodów ewidencjonowanych za lata 2003–2006